

ELU Projekt: Mina, tema ja nimed IV

Juhendaja(d): Annika Hussar (Tallinna Ülikool) ja Enel Pungas (Siseministeerium)

Liikmed: Liisa Vaigla, Aaron Sirkel, Britta Bötter, Elisabeth Värno, Kaisa Selirand, Sigrid Vaatmann, Hanna Kristiina Anteploon, Nette Junkur, Liis Kaar, Gilleke Kalev, Heidy Murula, Eva Ratas

PROJEKTI ARUANNE

1. Projekti lähteülesanne, eesmärgikirjeldus

Projekti eesmärk oli välja selgitada isikunimede rolli ühiskonnas ning nende seoseid ametliku nimekasutuse ja nimeseadusega. Nimed kannavad endas olulist kultuurilist, identiteediga seotud ja ühiskondlikku informatsiooni ning mõjutavad igapäevaelu mitmel tasandil (K. Kail jt, 2022). Projekti raames analüüsiti, kuidas inimesed on teadlikud nimeseadusest, mida nad sellelt ootavad ning kuidas see seadus reguleerib tegelikku nimekasutust.

Eesti nimeseaduses sätestatakse isikunime, mis koosneb eesnimest, perekonnanimest, nime andmise ning kohaldamise põhimõtted, kord ning Eesti kodaniku ja Eestis viibiva välismaalase isikunime ühtse kasutamise alused (Nimeseadus, 2023 & Nimeseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, 2010). Seadus reguleerib isikunimede määramist, muutmist ja kasutamist, et tagada nimede selgus ning vältida võimalikke õiguslikke ja praktilisi probleeme. Ent kas n-ö tavainimene tunneb nimeseaduse sisu ja piiranguid piisavalt? Kas tal on ettekujutus võimalikest lünkadest või vastuoludest, mis seaduses eksisteerivad? Seetõttu oli vajalik kaardistada inimeste teadlikkus Eesti nimeseadusest ning sellest, kuidas tajutakse seaduses puudujääke ja kitsaskohti.

Teadlikkuse kõrval oli aga sama oluline välja selgitada ka inimeste isiklikku suhestumist oma nime ja ametliku nimekasutusega – just sellest lähtus ka projekti probleemipüstitus. Keskmes oli küsimus, millised arusaamad ja hoiakud inimestel nimeseaduse suhtes kujunenud on, milline tähendus omistatakse nimele identiteedi osana ning kui avatud ollakse perekonnanimega seotud tavade ja reeglite muutmisele.

Projekti raames jagunesid osalejad kaheks võrdseks rühmaks, kummaski kuus liiget. Üks rühm keskendus eesnimede ja nimeseadusega seotud aspektide kaardistamisele ja analüüsimisele. Teine rühm uuris perekonnanimedega seotud küsimusi. Selline tööjaotus

võimaldas läheneda teemale mitmekülgselt ning süvitsi, keskendudes nii ees- kui ka perekonnanimega seotud praktilistele ja väärtusruumil põhinevatele küsimustele. Kuigi olime jagunenud kahte gruppi, keskendusime ühise osa hoidmisele, toetades läbi selle projekti eesmärki.

Perekonnanimede teemaga tegelev rühm keskendus uurimistöö käigus eeskätt sellele, kuidas inimesed tajuvad perekonnanime rolli sugupuu identiteedi osana, milline on nende suhtumine isa perekonnanime andmise traditsiooni ning kas ja millistel tingimustel peaks elukaaslastel olema võimalik võtta ühine perekonnanimi ilma abielu või registreeritud kooseluta. Lisaks uuriti, kas Eestis peaks olema võimalik abielludes võtta uus perekonnanimi, mida kumbki abiellujatest varem ei kandnud, ning kas perekonnanime muutmisel peaks olema lubatud võtta juba kasutusel olev perekonnanimi, isegi kui inimene ei kuulu vastavasse suguvõsasse.

Nimeseaduse rühm võttis suuna nii seadustiku kui ka eesnimede poole. Alustuseks vaadeldi, kui palju on tavakodanik kokku puutunud nimeseadusega. Seejärel keskenduti sellele, kas ja kui palju peaks riik sekkuma eesnime panekusse (nt hääldatavus, nime pikkus, õigekiri). Toodi välja ka nimeseaduses juba kirjas olevaid paragrahve ning küsimustiku kaudu vaadeldi, kuidas tavainimesed nendesse suhtuvad ning kas nad mõistavad seda üheti. Kuna seadus peab olema arusaadav igale Eesti kodanikule, saime läbi selle näha seaduse arusaadavust.

Mõlemas rühmas jagunesid rollid ja vastutus selgelt, toetades rühmatöö sujuvat kulgemist. Perekonnanimede rühmas kandsid eri liikmed vastutust tegevuste nagu küsitluste koostamise (Elisabeth, Aaron, Britta), andmete kogumise ja intervjuude läbiviimise (Sigrid, Kaisa) ja lõpuettekande ja portfoolio koostamise (Liisa) eest. Nimeseaduse rühmas tehti suurem osa tegevustest ühiselt, kuid mõned ülesanded, näiteks küsitluse kontaktaadressi koostamine (Heidy), andmete analüüs (Eva, Liis ja Heidy) ja intervjuude läbiviimine (Nette, Hanna Kristiina, Gilleke), olid konkreetsetele liikmetele määratud. Rühmajuhtideks olid Liisa (Perekonnanimede rühm) ja Hanna Kristiina (Nimeseaduse rühm). Mõlema rühma täpsemat rollijaotust leiame alapeatükist „Projekti tegevuskava“.

Meie kahe rühma analüüse kokku pannes saime tähelepanu pöörata sellele, et maailm meie ümber muutub ja kontaktid teiste maade ja kultuuridega on tihenened, seega tekkis küsimus, kas 20 aastat tagasi koostatud nimeseadus vastab tänapäeva ootustele. Kuna nimeseadus peaks toetama nii kodanikke kui ka ametnikke, saimegi analüüsida, kas on osapooli, kes tunnevad vajadust uuenduse järele.

2. Probleemi olulisus, kirjeldus ja meetodite valik

2.1. Olulisus

Eestis kehtiv nimeseadus on juba üle kahekümne aasta vana ning selle aluseks on veelgi varasemad traditsioonid ja põhimõtted (Nimeseadus, 2023). Selleks aga, et nimeseadus suudaks arvestada nii ühiskonna muutuvate ootuste kui ka õiguslike ja halduslike vajadustega, tuleb hinnata, kuivõrd see vastab tänapäeva eluolule. Seetõttu on oluline välja selgitada laialdaselt inimeste hoiakuid ja ootusi võimalike seadusemuudatuste ja nime traditsioonide osas ning kaasata arutellu ka erialaspetsialistid kelle igapäevatöö on tihedalt seotud ametliku nimekasutusega.

Isikunimi on äärmiselt isiklik aspekt, mis on tihedalt seotud inimese eneseteostusõiguse ja eraelu puutumatusega. Samas on nime andmine, muutmine ja kohaldamine tugevalt reguleeritud ka riigi poolt, säilitamaks õiguslik korda ning kaitstamaks eesti rahvusluse püsimist. Just seetõttu tuleb aga oluliselt hinnata nende isiklike ja avalike huvide proportsionaalsust ja koos toimimist (Sarevet, 2016 & Isikunimeseaduse eelnõu, seletuskiri seisuga 11.03.2004)

Tänapäeva globaliseeruv maailmas on aga Eesti inimeste taustad ja traditsioonid järjest mitmekesisemad. Kultuuride kokkupuude, rahvusvaheline liikuvus ja keeleline mitmekesisus mõjutavad ka nimekasutust ja -valikut. Nimedel võib olla erinev tähendus, sõltuvalt päritolust ja kultuurikontekstist, mistõttu võib kasvada vajadus sellise seadusraamistiku järele, mis võimaldab arvestada mitmekesiste nimetraditsioonidega.

Lisaks kultuurilisele mitmekesisusele mõjutavad nimekasutust ka laiemad ühiskondlikud hoiakud ja väärtused. Viimaste aastate jooksul on ühiskonna hoiakud aga oluliselt hakanud muutuma. Üha enam kerkivad esile teemad, mis puudutavad enesemääratlemist, sh soolist identiteeti, samuti kasvab soov valida traditsioonilistest raamidest erinevaid nimesid. Nimi võib väljendada isikupära, maailmavaadet või identiteeti, mis ei pruugi sobituda olemasolevatesse nimepiirangutesse.

2.2. Meetodid ja nende sobivus projekti eesmärkide saavutamiseks

Projekti eesmärk oli analüüsida kehtiva nimeseaduse sobivust tänapäevase ühiskonna vajadustega ning selgitada välja võimalikud kitsaskohad ja täiendusvajadused. Selle eesmärgi

saavutamiseks oli valitud kombineeritud uurimismeetodid – kvantitatiivne küsitlus ja kvalitatiivsed intervjuud –, mis võimaldasid saada tervikliku ja mitmetahulise ülevaate nii üldsuse kui ka spetsialistide seisukohtadest.

Küsitlusmeetodi kasutamine võimaldas koguda laiapõhjalist teavet ühiskonna hoiakute kohta nimeandmise traditsioonide, nimeseaduse piirangute ning inimeste ootuste osas sellele. Küsimustik hõlmas ka võrdlevaid elemente, tuues sisse teiste riikide paindlikumate ja vähem piiravate nimeregulatsioonide näiteid, et selgitada, kuidas rahvusvaheline praktika võiks inspireerida Eesti seadusandluse arengut. Küsitluse kaudu saadud kvantitatiivsed andmed andsid võimaluse analüüsida üldisi suundumusi ning tõenduspõhiselt hinnata, milliseid muudatusi inimesed toetaksid. Küsitluse lõppu jätsime ka lahtri, kuhu soovijad said jätta oma meiliaadressi, et saaksime neile projekti tulemused hiljem edastada.

Intervjuud erialaspetsialistidega, näiteks rahvastikuregistripidajaga, perekonnaseisuametnikega ning Siseministeeriumi nõunikuga aitasid mõista nimeseaduse rakendamise praktilist poolt. Nende teadmised ja kogemused tõid esile, millised kitsaskohad esinevad igapäevases ametlikus nimekasutuses. Samuti võimaldasid intervjuud koguda seisukohti seaduse võimalikest muudatustest ning hinnata nende teostatavust ja mõju halduslikule tööle.

Valitud meetodite kombinatsioon, küsitlus ja intervjuud, võimaldab ühildada ühiskonna ootused ning professionaalide kogemused üheks tervikuks. Selline lähenemine toetub sotsiaalteadusliku uurimise põhimõtetele, kus kvantitatiivne ja kvalitatiivne analüüs täiendavad teineteist ning võimaldavad teha põhjendatud järeldusi. (Creswell, 2014)

3. Tegevuste kirjeldus ja sidusgruppide ni jõudmine

Grupi peamiseks tegevusteks olid küsimustiku koostamine ja väljasaatmine, küsimustikust saadud andmete analüüsimine (sh visuaalsete jooniste koostamine) ning eksperdiintervjuude läbiviimine.

Enne küsimustiku (Lisa 1: [küsimustik](#)) laialisaatmist vabatahtlikele vastajatele testiti seda märtsikuus ka testgrupi peal, mis koosnes projektiliikmete tutvusringkonnast, ja peale mida viidi küsimustikus läbi veel muudatusi vastavalt kogunenud soovitustele. Vabatahtlikud

vastajad said lihvitud küsimustikule vastata märtsi- ja aprillikuu jooksul ning küsimustikku levitati muu hulgas näiteks nimehuviliste grupis Facebookis, Tallinna Ülikooli uudiskirjas, eestlaste Redditis ja projektiliikmete endi töökeskkondades. Vastajaid tuli kokku 710.

Paralleelselt küsimustiku vastuste analüüsiga viidi läbi neli pooletunnist eksperdiintervjuud (intervjuudeks kasutatud kava on saadaval portfoolio lõpus lisana). Ekspertide hulka kuulusid rahvastikuregistri pidaja, siseministeeriumi nõunik ja Tallinna Perekonnaseisuameti perekonnaseisutoimingute valdkonna eksperdid. Küsiti küsimusi, mis joonistusi välja küsimustiku vastustest ja teemade hulka kuulusid näiteks uute ja kombineeritud perekonnanimede kasutus, soole mittevastavad nimed ja tuntud isikute nimede kasutamine. Peale intervjuude läbiviimist koostati nendest kokkuvõtted ning võrreldi ekspertide arvamusi ja teadmisi küsimustikust saadud tulemustega.

Projekti olulisimaks sihtrühmaks on siseministeeriumi juures tegutsev isikunimekomisjon, kellele võiks projekti tulemused potentsiaalselt pakkuda väärtuslikku sisendit nii seadusandlikeks aruteludeks kui ka nimepoliitika kujundamiseks. Üheks olulisimaks tulemuseks on ettekanne ja ülevaade isikunimekomisjonile selle töökoosolekul, mis leiab aset 2025. aasta 12. juunil Tallinna Ülikoolis.

Projekti tulemused mõjutavad ka keeleteadlasi ja onomastikuid, pakkudes neile uusi teadmisi isikunimede arengust, nende kultuurilistest ja ajaloolistest seostest ning globaliseerumise mõjust nimetraditsioonidele.

Oluline on ka õigusloome ja poliitikakujundajate roll, sest projekti tulemused annavad väärtuslikku teavet selle kohta, kas ja kuidas tuleks nimeseadust muuta, et see vastaks paremini ühiskonna ootustele. Samuti võiks projekti tulemused huvi pakkuda teistele asutustele, kes nimeseadusega tihti kokku puutuvad, nagu justiitsministeerium, rahvastikuregister, perekonnaseisuasutused jpm. Lisaks saavad haridus- ja teadusasutused kasutada projekti tulemusi õppetöös, pakkudes väärtuslikku materjali sotsioloogia, keele- ja kultuuriuuringute ning õigusteaduse valdkondades.

Eesti elanikkond on samuti oluline sidusrühm, sest projekt keskendub inimeste suhtumisele nimedesse ja nimeseadusesse. See tähendab, et Eesti inimesed on ühtaegu nii uuritavad kui ka võimalikud kasusaajad. Praegused ja tulevased lapsevanemad on eriti olulised, kuna nemad puutuvad otseselt kokku nimeseaduse rakendamise ja nimede valimisega. Projekt

aitab mõista, kuidas erinevad nimetrendid võivad ajas muutuda ning selle tulemused võivad mõjutada tulevasi nimekasutuse regulatsioone. Huvi ja projekti vajalikkust tõestab ka küsimustiku juurde jäetud e-posti aadresside rohkus, mis näitab, et inimesed on valmis panustama ja soovivad olla osa arutelust. Selline kaasatus viitab sellele, et teema on aktuaalne ja puudutab laiemalt ühiskonna arusaamu ning vajadusi.

Selleks, et sidusgruppideni jõuda, on meil plaanis koostada artikkel, mis võiks potentsiaalselt pakkuda huvi näiteks sellistele väljaannetele nagu Oma Keel ja Õiguskeel.

4. Projekti jätkusuutlikkus ja koostöö sidusgruppidega

Projekti jätkusuutlikkuse tagamiseks oleme kavandanud tegevusi, mis ulatuvad väljapoole konkreetset uurimisperioodi ning toetavad pikaajalist mõju ja koostööd sidusgruppidega. Üheks peamiseks eesmärgiks on teadlikkuse tõstmine isikunimede tähtsusest, nimeseaduse olemusest ning ühiskonna ootustest ja vajadustest, mis aitavad kujundada edasisi arutelusid ja võimalikku seadusandlikku arengut.

4.1. Jätkusuutlikkuse tagamise viisid:

Uuringutulemuste jagamine – projekti lõpus koostatakse selge ja kergesti mõistetav kokkuvõtte uuringu tulemustest, mida jagatakse nii küsimustikule vastanutega kui ka avalikult (nt haridusasutustes, kohalikes omavalitsustes ja noortekeskustes). Tulemuste edastamine toimub nimekomisjoni, rahvastikuregistri ja muude väljaannete kaudu. See aitab tõsta teadlikkust ja tekitada ühiskondlikku arutelu ka pärast projekti lõppu.

Koostöö sidusgruppidega – projekt loob tugeva aluse edasiseks koostööks rahvastikuregistri spetsialistide, perekonnaseisuametnike, juristide ning noorteorganisatsioonidega. Intervjuude ja arutelude raames oleme teinud koostööd perekonnaseisutoimingute osakonna spetsialistidega, nende kaudu loodud kontaktid võimaldavad vajadusel edasisi uuringuid, seminare või koostööprojekte, mille kaudu saab teemaga edasi tegeleda.

Hariduslik järeltegevus – projekti tulemusi saab kasutada hariduslikes kontekstides (nt ühiskonnaõpetuses või noorsootöös) arutelude ja töötubade alusmaterjalina. See võimaldab ka noortel paremini mõista nime ja identiteedi seoseid ning arendada kriitilist mõtlemist ühiskondlike normide osas.

Võimaliku seadusloome toetamine – uuringu järeldused ja soovitused kogutakse kokku ning edastatakse asjakohastele otsustajatele ja seadusandjatele, et toetada vajadusel nimeseaduse kaasajastamist. Otsene koostöö terve projekti jooksul siseministeeriumi rahvastiku toimingute osakonna juhatajaga on loonud kontaktid ning ligipääsetavuse edasiste tasemetele. Selline panus võib mõjutada reaalsel poliitika kujundust ja aidata kaasa seadusraamistiku ajakohastamisele. Läbiviidud tegevused ja loodud teadmised annavad aluse edasisele uurimistööle ning võivad inspireerida ka teisi sarnaseid algatusi, luues seeläbi kestva väärtuse nii osalejatele kui ka laiemale ühiskonnale. Projekti kaudu tekkinud võrgustikud ja teadmistepagas toetavad jätkuvat koostööd ja arengut.

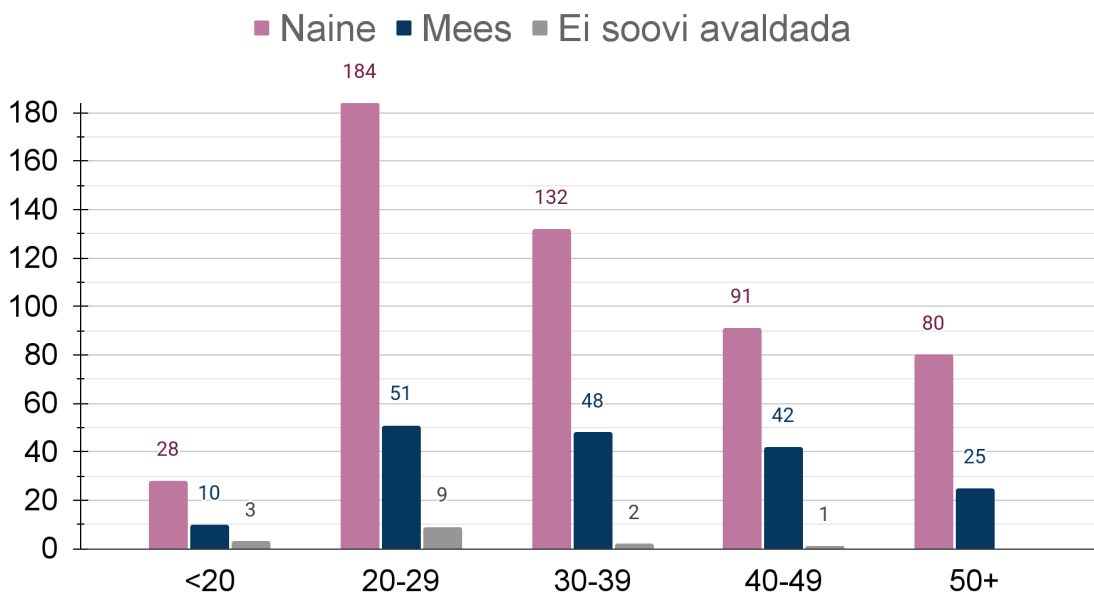
5. Tulemuste kokkuvõte

5.1. Küsimustik

Küsimustiku koostasime Google Forms keskkonnas, lähtudes vastavasisulistest juhistest (Beilmann, 2020) ning see oli vastusteks avatud 2025. aasta kevadel ajavahemikus 18. märts kuni 9. aprill ehk kolm nädalat.

Kokku täitis küsitluse 710 inimest. 72,7% vastanutest olid naised, 24,9% vastanutest olid mehed ja 2,4% vastanutest ei soovinud oma sugu avaldada. Vastajaid oli vanuses 14–81 aastat. Alljärgneval joonisel 1 on kujutatud, kui palju oli igas vanusegrupis mehi ja naisi.

Vastajate sooti jagunemine vanuserühmadesse

Joonis 1. Küsimustikule vastanute jagunemine vanuserühmadesse soo järgi

Järgnevalt on eraldi alajaotustes esitatud iga küsimuse tulemuste analüüs vastavalt järjekorrale, milles küsimused küsimustikus esinesid.

5.1.1 Millistel juhtudel olete tutvunud nimeseadusega?

Nimeseadusega on kokku puutunud üle ootuste palju vastajaid, lausa 45,4%. Vastustest joonistus välja, et seadusega tutvutakse pigem elumuutuse ja isikliku vajaduse ajendil, mitte pelgalt huvist. Peamiste põhjustena toodi välja lapsele nime andmine, abiellumine, tutvumine pärast lähedaste või tuttavate kogemuste kuulmist ning ees- või perekonnanime vahetus. Vähemal määral viidati ametialasele kokkupuutele, õpingutele ja isiklikule huvile. Toodi ka näiteid päriselust, nagu soov eemaldada nimest sidekriips ning vajadus seadusega tutvuda seoses transsoolise pereliikme nimevahetusega.

Pea kolmandik (27,5%) nimeseadusega tutvunud naistest tõi põhjuseks lapsele nime andmise. Meeste seas oli see näitaja madalam, 15,8%. Joonistus välja, et naised puutuvad nimeseadusega kokku pigem peresündmustega seoses, samas kui meeste kokkupuuted on mõnevõrra rohkem seotud tuttavate kogemustega. Tööalane kokkupuude jäi mõlema soo puhul tagasihoidlikuks, vastavalt 2,1% naiste ja 0,6% meeste puhul.

Vanuserühmade lõikes ilmnes, et alla 20-aastastel on kokkupuude nimeseadusega – nagu võis aimata – kõige väiksem. See protsent oli oluliselt kõrgem 20–49-aastaste puhul ning üle 50-aastaste seas taas veidi väiksem. Nende tulemuste põhjal võime eeldada, et kokkupuuted nimeseadusega kasvavad koos vanusega ning on tingitud elulistest kogemustest, nagu abielu, lahutus ja lapsed. Vanemates vanuserühmades võib teadlikkus sellest seadusest olla vähesem, kuna Eestis jõustus nimeseadus alles 2005. aastal ning selleks ajaks oli enamik üle 50-aastastest eelmainitud suured elumuutused juba läbi teinud.

5.1.2. Kas riik peaks sekkuma lapsele eesnime panekusse?

Eestis kehtiva nimeseaduse järgi ei või lapsele anda eesnime, mis on sobimatu oma keeruka kirjapildi, häälduse või tähenduse tõttu; samuti ei sobi tavatud, eksitavad või solvavad nimed. (Nimeseadus, 2023) Palusime vastajatel hinnata, kas riik peaks lapsele nime panekusse sekkuma. Küsimus võis olla veidi kallutatud, kuna üks vastusevariant oli „Jah, riik peaks sekkuma (et kaitsta lapse huve)“.

Seda valikut toetas enamus: 64,2% kõigist vastanutest leidis, et riigi roll on oluline just lapse huvide kaitsmisel. Vabadest vastustest jäi kõlama mõte, et vanematel peaks üldiselt olema vabadus nime valida, ent teatud piirangud (nt roppuste, sümbolite ja solvavate tähenduste välistamine) peaksid kehtima. Toodi välja, et keelatud peaks olema näiteks Ott Karu (ees- ja perekonnanime kombinatsioon) või eesnimi Batman. Täielikku vabadust ehk seisukohta, et nimepanek peaks jääma ainult vanemate otsustada, toetas 10,2%.

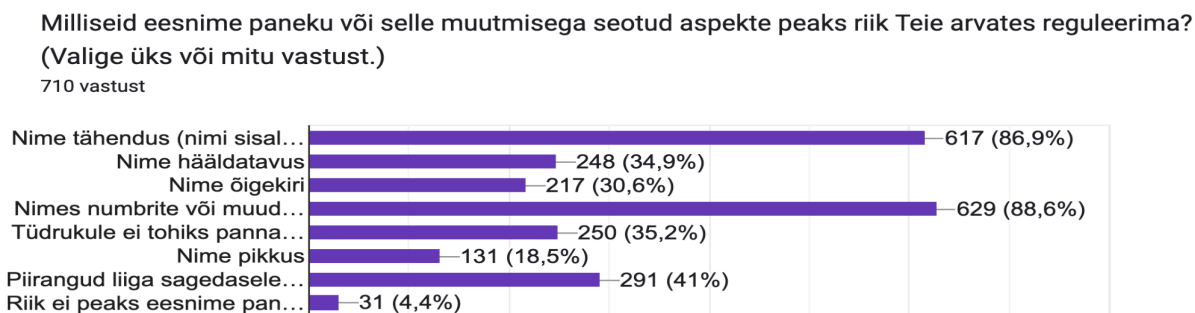
Selgus, et naised toetavad riigi sekkumist mõnevõrra rohkem kui mehed. Meeste seas oli rohkem neid, kes uskusid, et nimepanek peaks jääma täielikult vanemate otsustada, samas kui naised kaldusid toetama mõõdukat reguleerimist.

Nooremates ja keskmistes vanuserühmades toetati riigi sekkumist kõige enam. Näiteks 20–49-aastaste seas pooldab lapse huvide kaitsmise nimel sekkumist üle 73% vastanutest. Ka üle 50-aastased soovisid, et riik võiks sekkuda äärmuslike juhtumite korral, aga mitte üle reguleerida.

5.1.3. Milliseid eesnime paneku või selle muutmisega seotud aspekte peaks riik Teie arvates reguleerima?

Küsimuse eesmärgiks on välja selgitada vastajate seisukohti, milliseid aspekte peaks riik eesnime panekul reguleerima või kas üldse riik peaks eesnime panekusse sekkuma. Kehtiva seaduse kohaselt võib eesnimi koosneda andmisel mitte rohkem kui kolmest lahku kirjutatud nimest või sidekriipsuga seotud kahest nimest ning eesnimi ei või sisaldada numbreid ega mittesõnalisi tähiseid, mis eraldi või koos perekonnanimega on vastuolus heade kommetega, ilma põhjuseta ei või eesnimeks anda tavatut või keerukat nime, isiku soole mittevastavat nime ning üldtuntud isikunimena kasutatavat nime (Nimeseadus, 2023 & Nimeseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, 2010).

Kaks peamist aspekti mida vastajate arvates peaks riik kindlasti reguleerima on nimes numbrite ja muude tavatute sümbolite vältimine ning nime tähendus. Mõlemat vastust oli valinud üle 85% vastanutest. Järgmine vastusevariant, mida valiti rohkem, oli, et riik ei peaks eesnime panekut ega selle muutmist reguleerima (41%). Teised vastusevariandid, mida valiti, olid nimi peaks vastama soole (35,2%), nime hääldatavus (34,9%) ja nime õigekiri (30,6%). Täpsemalt saab vaadata jooniselt 2. Huvitava variandina oli välja pakutud, et riik võiks reguleerida nime tähendust lapsele nime pannes, kuid mitte nime muutes.

Joonis 2. Küsimuse vastuste jagunemine kõigi vastanute vahel

Nimes numbrite ja muude tavatute sümbolite mittekasutamine on naistele tunduvalt olulisem kui meestele. Ligi 92% naissoost vastanutest leidsid, et riik peaks seda reguleerima, kuid meessoost vastanute puhul oli see protsent ainult 57,6. Vanuserühmiti suuri erinevusi ei olnud ja kõikide vanuserühmade arvates on oluline, et riik reguleeriks nimes numbrite ja muude tavatute sümbolite mittekasutamist. Lisaks tuli välja, et nime õigekiri on olulisem üle

70-aastaste vanuserühmale (42,9%), kui alla 20-aastastele (18,4%). Näiteks toodi välja, et täpitähti ja võõrtähti ei peaks saama ühes eesnimes koos kasutada.

Nime hääldatavuse reguleerimist peavad olulisemaks rohkem naised (37,4%) kui mehed (14,1%). Vanuserühmades suuri erinevusi ei olnud. Näiteks toodi välja, et võiks vähem kasutada eesnimesid, mida peab hääldama võõrkeele reeglite kohaselt võõramaiselt nagu Hope või Dawn.

Vastust, kas riik peaks reguleerima soole vastava nime panemist, pidasid rohkem oluliseks meessoost isikud (42,4%) kui naissoost vastanud (31,6%), kuid see vahe ei ole märkimisväärne. Vanuserühmiti peeti selle reguleerimist oluliseks 30–39-aastaste seas (40,7%) ja üle 70-aastaste seas (57,1%).

Vastust, kas riik peaks seadma piirangud liiga sagedasele nime muutmisele pidasid oluliseks rohkem naissoost vastanud (40,7%), kui meessoost vastanud (28,8%). Vanuserühmiti peeti selle reguleerimist oluliseks 20–29-aastaste (44%) ja 60–69-aastaste seas (45,2%) ja kõige vähem oluline oli see üle 70-aastaste seas (14,3%).

Huvitav on asjaolu, et kõigist meessoost vastanutest 14,1% leidis, et riik ei peaks eesnime panekut ega selle muutmist reguleerima, kuid kõikidest naissoost vastanutest leidis seda ainult 3,3%. Vanuserühmade analüüsimisel selgus, et nimetatud vastus on oluline 60–69-aastaste seas, kuid näiteks üle 70-aastastest vastajatest ei valinud keegi seda vastusevarianti.

5.1.4. Nimeseadus ütleb: Eesnimeks ei või ilma mõjuva põhjuseta anda tavatut eesnime, mis oma keeruka või üldisele keelekasutusele mittevastava kirja- või häälduse tõttu või üldkeelelise tähenduse tõttu ei ole eesnimena kasutamiseks sobiv

“Kas olete kohanud nimesid, mis ei vasta Teie hinnangul sellele nõudele? Võimalusel täpsustage, mis see nimi / need nimed on.”

Küsimuse eesmärk oli välja selgitada, kas ja milliste tavatute eesnimedega on inimesed kokku puutunud ning milliseid nimesid vastajad tavatuks peavad. Samuti teha kindlaks, kas

selline seaduse punkt on üldse aktuaalne tänases ühiskonnas (Nimeseadus, 2023 & Nimeseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, 2010).

Suurem osa vastanutest pigem ei ole kohanud selliseid nimesid või neile ei meenunud, et nad oleks kohanud selliseid nimesid. Kõige rohkem vastajaid, kes ei olnud tavatute nimedega kokku puutunud, olid alla 20-aastased (81,6%) ja kõige enam tavatute nimedega kokku puutunud üle 70-aastased vastajad (57,1%).

Tavatute nimedega on eelkõige kokku puutunud meessoost vastajad (41,3%), kes tõid näidetena nimesid, nagu näiteks Adrenaliine, Tag Candalf, Cerlin, Cyrcelea Ithaka Maria, Shrek, Devil, Celiborn. Kõigist naissoost vastanutest oli 33,5% kokku puutunud tavatute nimedega. Naised tõid välja nimesid, nagu näiteks Anllela Cataleya, Bibily Cassedey, Carbon, Jack-Daniel, Händrju, Pirtzephooone, Agrias Amidon. Kuid mõlema soo poolt toodi välja ka nimed nagu Züleyxa, Dildomar ja Rögabert. Viimast kahte nime teadaolevalt ei ole ametlikult nimeks kunagi pandud, kuid neid kasutatakse palju näidetena erinevates kommentaariumites ja artiklites. Välja toodud nimesid oli veel, kuid siin on välja toodud need kõige eriskummalisemad. Lisaks toodi mitmel korral välja Elon Muski lapsele pandud nimi, mis on X Æ A-12.

Küsimuse tulemustest saab järeldada, et noorem põlvkond on vähem kokku puutunud tavatute eesnimedega ja see võib tuleneda sellest, et nad puutuvad sotsiaalmeedias kokku erinevate nimedega ning sellisel juhul ei tundu neile paljud nimed tavatud.

5.1.5. Praegu võib eesnimeks anda kuni kolm nime. Mis võiks Teie arvates olla maksimaalne lubatud eesnimede arv?

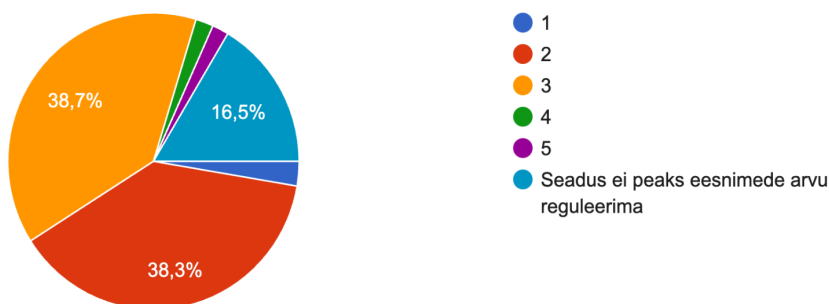
Küsimuse eesmärk oli välja selgitada inimeste arvamus, kas eesnimede arv peaks olema piiratud ja kui peaks, siis mitu nime võiks olla lubatud anda. Kehtiva seaduse kohaselt võib eesnimi koosneda andmisel mitte rohkem kui kolmest lahkukirjutatud nimest või sidekriipsuga seotud kahest nimest (Nimeseadus, 2023).

Vastajate arvates võiks maksimaalne lubatud eesnimede arv olla kaks (38,3%) või kolm (38,7%). Mõlema variandi poolt hääletati suhteliselt võrdselt. Kuid 16,5% vastajatest leidis, et seadus ei peaks eesnimede arvu reguleerima. Eesnimede arvu vastusevariante *üks, neli ja viis* valiti väga väheste vastajate poolt, nagu joonisel 3 näha. Alla 20-aastaste arvates ei peaks

seadus eesnimede arvu reguleerima. 20–29- ja 40–59-aastaste arvates võiks maksimaalne eesnimede arv olla kolm. 30–39-aastaste ja üle 60-aastaste arvates võiks maksimaalne eesnimede arv olla kaks.

Praegu võib eesnimeks anda kuni kolm nime. Mis võiks Teie arvates olla maksimaalne lubatud eesnimede arv?

710 vastust

Joonis 3. Küsimuse vastuste jagunemine kõigi vastanute vahel

Küsimuse tulemustest saab järeldada, et inimeste arvamus ühtib suuresti kehtiva seadusega.

5.1.6. Nimeseadus ütleb, et eesnimeks ei või anda üldtuntud isikunimena kasutatavat nime, näiteks anda Oskar Luts eesnimeks. Kas teate sellest hoolimata kedagi, kelle nimi on selle paragrahviga vastuolus? Võimalusel täpsustage, mis see nimi / need nimed on ja mis üldtuntud isikule vastab/vastavad.

Küsimuse eesmärk oli uurida, keda inimesed üldtuntud isikuna tajuvad ning kuidas mõistetakse nimeseaduse keeldu anda eesnimeks üldtuntud isikunimi (Nimeseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, 2010).

Enamik vastajatest, sõltumata soost, ei tea kedagi kelle nimi oleks nimeseaduse vastuolus.

Kõige enam toodi välja nime Paul Keres, mida nimetati naissoost vastajate poolt 6 korda.

Enamik mehi (91%) vastas, et ei tea kedagi kedagi kellel oleks nimeseadusega vastuolus olev nimi. Kõigest 7,3% meestest on kuulnud, et selliseid nimesid on olemas, aga konkreetselt näidet tuua ei oska.. Kõiki nimesid mainiti ühe korra — seega iga nime osakaal on 0.56% kogu vastanute hulgast. Nimed mida meeste poolt mainiti: Arnold Rüütel, Mart Sander Artur Sirk, Paul Keres, Ott Sepp, Karl Vaino, Maia Smokk, Heiti Talvik, Priit Aimla, Artur Rinne, Ivan Orav, Jüri Vlassov II, Tõnis Mägi.

Ka 91% naistest ei tea kedagi kellel oleks üldtuntud isikuga sama nimi. 7,2% naistest tõid esile kindla isiku nime. Kõige rohkem mainiti: Paul Keres, Tõnis Mägi, Tanel Padar, Karl Madis ja Kristjan Raud.

5.1.7. Eesti nimeseadus ütleb, et eesnimeks ei või ilma mõjuva põhjuseta anda isiku soole mittevastavat nime. Näiteks Rootsis sellist nõuet ei ole. Kas Teie arvates peaks ka Eesti nimeseadusest eelmainitud tingimuse ära kaotama?

Antud küsimuse eesmärgiks oli välja selgitada inimeste arvamused kas nimel ja inimese sool on seos, lähtudes Eesti nimeseaduse sättest, mille kohaselt ei või eesnimeks ilma mõjuva põhjuseta anda isiku soole mittevastavat nime – erinevalt näiteks Rootsi nimeseadusest, kus sellist piirangut ei ole (Lag (2016:1013) om personnamn). Vastajatest 51,5% vastas, et antud nõue, nimi peab vastama isiku soole, peaks jääma alles ja 39,3% arvasid, et antud nõude võiks seadusest ära kaotada.

Naistest 253 arvas, et selline nõue peaks alles jääma rõhudes just praktilistele ja sotsiaalsetele argumentidele: näiteks lapsepõlves kiusamise vältimist või rahvusvahelist nimekasutust, mis muudab piiride tõmbamise keeruliseks. Näitena toodi mitmel korral nime Robin, mis Eestis on enamasti kasutusel poisi nimena, kuid mujal maailmas ka populaarne naisenimi. Toodi välja ka, et tugevalt vastassugupoole nimena mõjuv nimi võib lapsele tulevikus raske koorem kanda olla, näiteks Juhan või Albert, mis ei sobi tütarlapse nimeks. Ka mainiti nime Kris, mis võib olla nii poisi- kui ka tüdrukunimi ehk mõlemale sugupoolele sobiv nimi, mis vastajate arvates võiksid olla lubatud.

Toodi välja ka nimi Terje, mis meil on kasutatav vaid tüdrukunimena, kuid Norras on tegemist mehenimega. Naised tõid välja ka olukordi kus üks vanematest on teisest rahvusest ja soov oleks panna nimi, mis Eestis ei vasta soole siis võiks see olla lubatud.

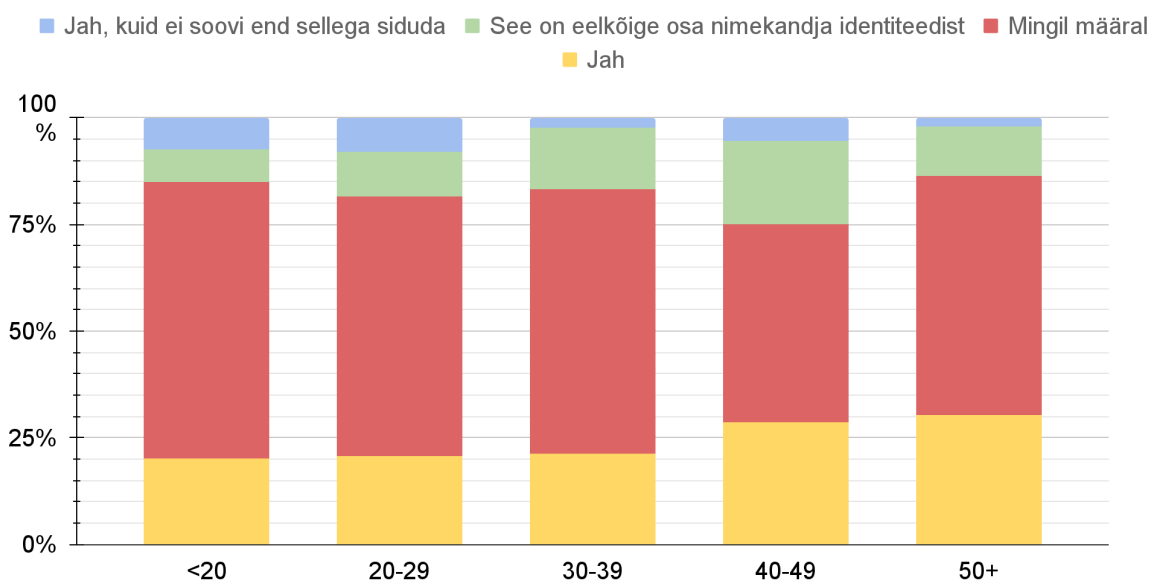
Vastanud meeste seast 111 arvasid, et selline nõue peaks alles jääma. Meeste seas oli samuti tavaline arvamus, et tuleks lähtuda lapse heaolust ja vältida tulevikus kiusamist ja võimalike ebamugavaid olukordi seoses nimega. Toodi ka välja, et neile teadaolevalt on meil Eestis omajagu juba taolisi nimesid, kuigi ei täpsustatud mida silmas peeti. Huvitava asjaoluna tõid paar vastanud meest välja et nende arvates nimi ei määra sugu.

Toodi välja, et täiskasvanud võiksid saada omale ükskõik mis nime panna, aga lapsele nime valiku osas oldi kahevahel. Ka ei suudetud meenutada kõigi inimeste nimesid, kellega elu jooksul kohtunud on.

5.1.8. Kas peate perekonnanime suguvõsa identiteedi oluliseks osaks?

Küsimuse eesmärk oli välja selgitada, mida tähendab perekonnanimi vastajatele – kas on see eelkõige osa ühe inimese identiteedist, millel puudub sügavam tähendus või on nimi, miski mis kuulub tervele suguvõsale ja seob inimest tema esivanematega (Tunnused, mille alusel perekonnanimesid käsitatakse ühise perekonnanimena, 2005). Meie hüpotees oli, et vanem põlvkond näeb perekonnanime kui suguvõsa pärandit, samas kui nooremad vastajad on individualistlikumate vaadetega. Alljärgneval joonisel 4 on kujutatud vastuste jagunemine vanuse järgi.

Kas peate perekonnanime suguvõsa identiteedi oluliseks osaks?

Joonis 4. Perekonnanimi kui suguvõsa identiteedi osa vastajate hinnangul

56,2% vastanutest arvas, et perekonnanimi on mingil määral osa suguvõsast, aga ka osa nimekandja identiteedist. See vastus oli kõige sagedasem alla 20-aastaste vastajate seas, kus selle valis 61,9% vastavasse vanusegruppi kuuluvatest inimestest. Kõige vähem valiti seda

vastust vanuserühmas 40–49, kus selle valis 44,8% sinna vanusegruppi kuuluvatest inimestest.

23,2% vastanutest oli nõus, et perekonnanimi on väga oluline osa suguvõsa identiteedist. See vastus oli kõige sagedasem vanuserühmas 50-aastased ja vanemad, kus selle valis 29,5% sinna vanusegruppi kuuluvatest inimestest. Kõige vähem valiti seda vastust kuni 20-aastaste vastajate seas, kus selle valis 19% sinna vanusegruppi kuuluvatest inimestest.

13,1% vastanutest arvas, et perekonnanimi on eelkõige osa nimekandja identiteedist. See vastus oli kõige sagedasem vanuserühmas 40–49, kus selle valis 18,7% sinna vanusegruppi kuuluvatest inimestest. Kõige vähem valiti seda vastust vanuserühmas kuni 20 aastat, kus selle valis 7,1% sinna vanusegruppi kuuluvatest inimestest.

5% vastanutest leidis, et perekonnanimi on küll suguvõsa identiteedi osa, kuid nad ei soovi sellega seotud olla. See vastus oli kõige sagedasem vanuserühmas 20–29 aastat, kus selle valis 7,8% sinna vanusegruppi kuuluvatest inimestest. Kõige vähem valiti seda vastust vanuserühmas 50 aastat ja vanemad, kus selle valis 1,9% sinna vanusegruppi kuuluvatest inimestest.

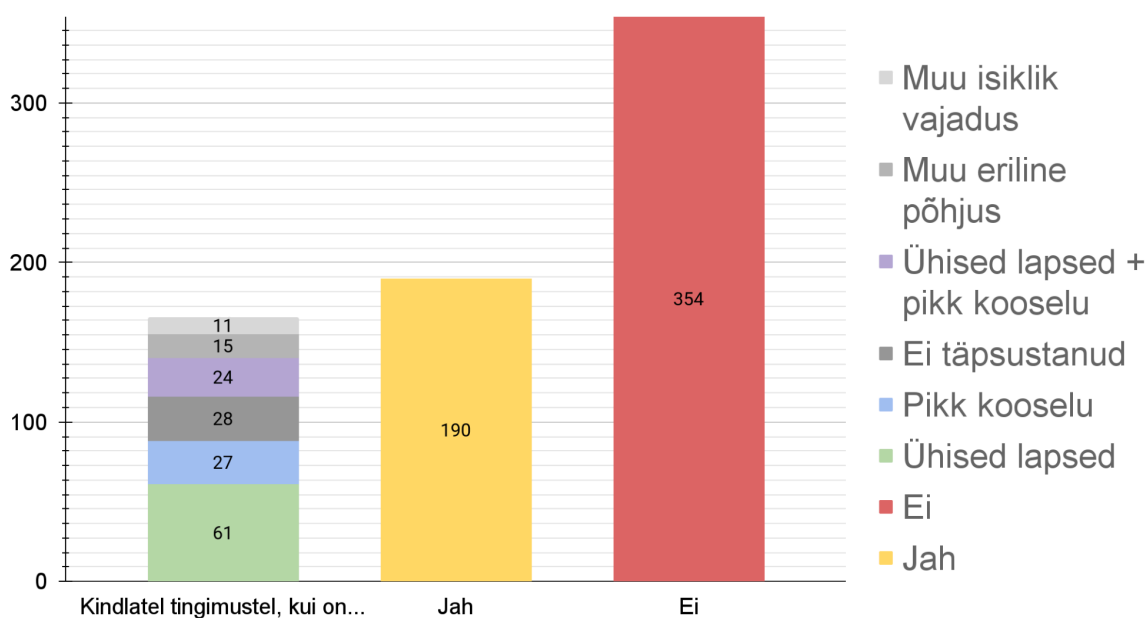
Sooliselt suuri erinevusi vastustes ei esinenud.

Tulemustest võib järeldada, et noorte, eriti alla 20-aastaste, jaoks on küll tähtis oma „mina” kujundamine, kuid siiski peetakse mingil määral tähtsaks ka perekonna pärandit. Üllatavalt selgus tulemustest, et kõige äärmuslikumalt suhtuvad sellesse küsimusse 40ndates eluaastates vastajad: ühest küljest oli nende vastajate hulgas palju neid, kes arvasid, et nimi on väga oluline osa suguvõsa identiteedist, aga teisest küljest oli selles vanusegrupis kõige rohkem neid, kes arvasid, et perekonnanimi on eelkõige osa nimekandja enda identiteedist. Viimane arvamus võib tuleneda sellest, et selles vanuses on paljud abiellunud ja ka lahutanud ning eriti naised pidanud perekonnanime vahetama, nii et ehk on sellega ka kadunud tunne, et perekonnanimi seob neid terve suguvõsaga laiemalt. Nagu eeldasime, on suguvõsa identiteet perekonnanimega kõige tihedamalt seotud üle 50-aastaste vastajate jaoks. See on arusaadav, kuna selles vanusegrupis inimesed on oma perega kõige kauem koos olnud, neil on kujunenud ühised traditsioonid ja perekonnanimi ühendab neid endiselt ka juba kadunud pereliikmetega.

5.1.9. Kas Eestis peaks olema võimalik elukaaslastel võtta ühine perekonnanimi ka ilma abiellumata ja ilma registreeritud kooseluta?

Eesti meediasse on jõudnud lugusid juhtudest, kus paar on otsustanud endale võtta ühise perekonnanime, kuigi nad pole ei abielus ega registreeritud kooselus. Kehtiva seaduse järgi sellist võimalust praegu ei ole. Seetõttu küsisime eestlastelt, kuidas nemad suhtuvad sellesse, kui ühist perekonnanime jagaks paar, kes seaduslikult üksteisega seotud ei ole. Vastuste jagunemine on kujutatud joonisel 5.

Kas Eestis peaks olema võimalik elukaaslastel võtta ühine perekonnanimi ka ilma abiellumata ja ilma registreeritud kooseluta?

Joonis 5. Vastajate suhtumine ühise perekonnanime võtmisesse ka ilma abiellumata ja kooselu registreerimata

49,9% vastanutest arvas, et see ei tohiks olla lubatud ning ühine perekonnanimi peaks olema seotud abielu või registreeritud kooseluga.

26,8% vastanutest arvas, et kõigil soovijail peaks olema võimalik võtta elukaaslasega ühine perekonnanimi ka ilma abiellumata või kooselu registreerimata.

23,4% vastanutest arvas, et ühise perekonnanime võtmine ilma abiellumata või kooselu registreerimata peaks olema lubatud vaid kindlatel tingimustel. 138 inimest täpsustas oma vastust näitega. Nendest 44,2% arvas, et elukaaslastel peaks olema ühised lapsed. Vastajad põhjendasid oma seisukohta sellega, et ühine perekonnanimi tugevdab perekondlikku ühtsust, lihtsustab asjaajamist ja vähendab segadust ametlikes olukordades (nt reises, koolis või haiglas). 19,6% vastanutest arvas, et ühine perekonnanimi peaks olema võimalik ainult siis, kui kooselu on kestnud piisavalt kaua – näiteks vähemalt 5 või 10 aastat. 17,4% vastanutest arvas, et ühisnime lubamine peaks sõltuma kahest üheaegsest tingimusest – nii lastest kui ka pikast kooselust. 10,9% vastanutest tõi esile erijuhtumid, kus ühise nime lubamine võiks olla põhjendatud ka väljaspool tavalisi tingimusi. Näiteks mainiti kiriklikku või välismaal registreeritud abielu, mida Eestis ei tunnustata, või olukordi, kus inimene soovib vabaneda oma sünnipärasest nimest, mis on seotud negatiivsete või traumaatiliste kogemustega. 8% vastanutest viitas tingimuseks praktilistele või isiklikele vajadustele. Näiteks mainiti soovi luua tugevamat peretunnet, vähendada bürokraatiat igapäevaelus või rõhutati lihtsalt seda, et abielu pole kõikide jaoks tähenduslik vormiline samm, kuid ühine nimi on siiski oluline.

Vanuseliselt ja sooliselt suuri erinevusi vastustes ei esinenud.

Tulemustest selgus, et eestlased on selles küsimuses peaaegu võrdselt pooleks jagunenud. Pooled vastajatest on konservatiivsemad ning arvavad, et Eestis ei tohiks paaril mitte mingil juhul olla lubatud võtta ühine perekonnanimi, kui nad pole end ametlikult üksteisega sidunud. Teine pool vastajatest aga pooldaks sellise võimaluse olemasolu, kuid ka pooldajad on kaheks jagunenud: pooled sooviks, et sama perekonnanime võtmine oleks täiesti vaba, samas kui teised peavad vajalikuks piirangute kehtimist. Kuigi meie küsitluse tulemustest ei tulnud välja konkreetset ühiskondlikku hoiakut, siis fakt, et see teema on juba meediasse jõudnud ja pooled küsitlusele vastanutest vähemalt mingil määral sooviks sellist võimalust, näitab, et huvi selle vastu on olemas.

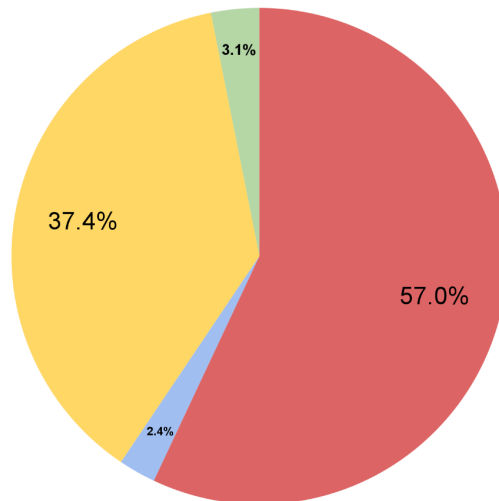
5.1.10. Soomes on võimalik abielludes võtta uus perekonnanimi, mida kumbki abiellujatest varem ei kandnud. Kas selline võimalus peaks olema lubatud ka Eestis?

Teiste Euroopa riikide nimeseaduseid uurides jäi meile silma punkt Soome nimeseaduses (Etu- ja sukunimilaki, 2017), mis lubab paaril abielludes võtta uue perekonnanime, mida

kumbki neist varem ei kandnud. Seetõttu uurisime, kas ka eestlased sooviksid sellist võimalust. Vastuste jagunemine on kujutatud joonisel 6.

Soomes on võimalik abielludes võtta uus perekonnanimi, mida kumbki abiellujatest varem ei kandnud. Kas selline võimalus peaks olema lubatud ka Eestis?

• Jah • Jah, aga tingimustega • Ei • Ei oma seisukohta

Joonis 6. Vastajate suhtumine küsimusse kas Eestis peaks olema võimalik võtta abielludes uus perekonnanimi

56,2% vastanutest valis vastuseks, et ka Eestis peaks abielludes olema lubatud võtta uus perekonnanimi, mida kumbki abiellujatest varem ei kandnud.

36,9% vastanutest arvas, et Eestis ei peaks sellist võimalust kasutusele võtma.

Lisaks tuli vabadest vastustest välja, et 3,1%-l vastanutest puudus seisukoht ja 2,4% vastanutest arvas, et uue perekonnanime võtmine peaks olema lubatud vaid kindlatel tingimustel. Mõned vabades vastustes välja toodud tingimused olid järgmised: kui uus nimi on kombinatsioon mõlema abielluja senistest perekonnanimedest; kui uus perekonnanimi on ikkagi kuidagi seotud emma-kumma suguvõsaga; kui uus perekonnanimi on täiesti uus perekonnanimi, mida veel Eestis ei kanta, et ei abiellutaks nii-öelda võõrasse suguvõsasse; kui seni kantud perekonnanimi on halva tähendusega.

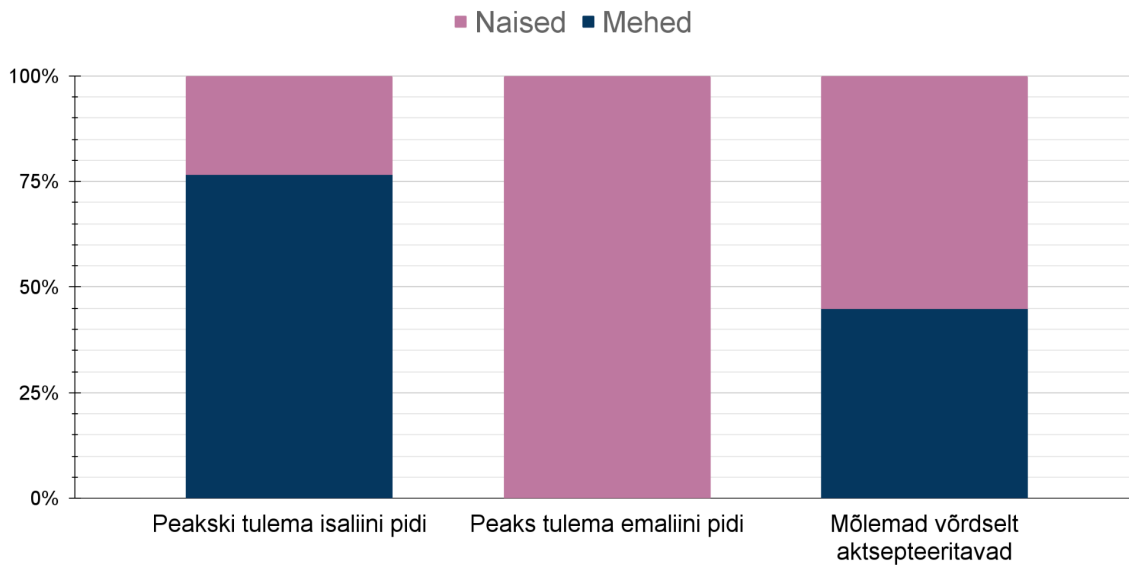
Vanuseliselt ja sooliselt suuri erinevusi vastustes ei esinenud.

Tulemustest selgus, et võimalus abiellujatel täiesti uus perekonnanimi luua oleks Eestis pigem teretulnud. Kuna paljud tuntud paarid on juba võtnud täiesti uue perekonnanime ja see teema on mitmel korral meediast läbi käinud, olid paljud vastajad arvamusel, et selline võimalus on Eestis juba olemas. Samuti mainiti küsitluse lõpus küsimuse „Kas Teil on nimeseaduse muutmise asjus ettepanekuid?” all viis korda, et just abielludes uue perekonnanime valimine on see, mis hetkel puudu on. Eriti jäi silma vastus, kus inimene kirjutas, et kui selline võimalus oleks, siis abielluks kohe, aga muidu abiellumisplaane pole.

5.1.11. Kuidas suhtute Eestis levinud traditsiooni, mille järgi antakse lapsele isa perekonnanimi?

Eestis on levinud komme lapsele perekonnanime pannes eelistada isa perekonnanime. Seetõttu uurisime, kuidas eestlased sellesse traditsiooni suhtuvad. Peale hetkel seaduses kehtiva variandi, mille alusel otsustavad vanemad ühiselt, kumma perekonnanimi lapsele panna, pakkusime valikvastusteks välja äärmuslikud valikud, mille kohaselt peaks lapse perekonnanimi alati tulema ainult isaliini või ainult emaliini pidi. Meie hüpotees oli, et äärmuslikke variante valitakse vähe ja ainult emaliini pidi nime panemist eelistavad ülekaalukalt naised. Valikvastuste eelistus sugude vahel on kujutatud joonisel 7.

Kuidas suhtute Eestis levinud traditsiooni, mille järgi antakse lapsele isa perekonnanimi?

Joonis 7. Vastajate eelistused lapsele perekonnanime valides

85,9% vastanutest arvas, et mõlemad variandid on võrdselt aktsepteeritavad – tähtis on vanemate enda valik. Selle vastuse valis 72,9% meestest ehk 129 meest ja 90,3% naistest ehk 466 naist.

10,6% vastanutest oli nõus, et perekonnanimi peaks tulema isaliini pidi. Selle vastuse valis 23,2% meestest ehk 41 meest ja 6,6% naistest ehk 34 naist.

1,4% vastanutest arvas, et see on aegunud traditsioon ja perekonnanimi peaks tulema emaliini pidi. Selle vastuse valis 1,7% naistest ehk 9 naist ja mitte ükski mees.

Vanuseliselt suuri erinevusi vastustes ei esinenud.

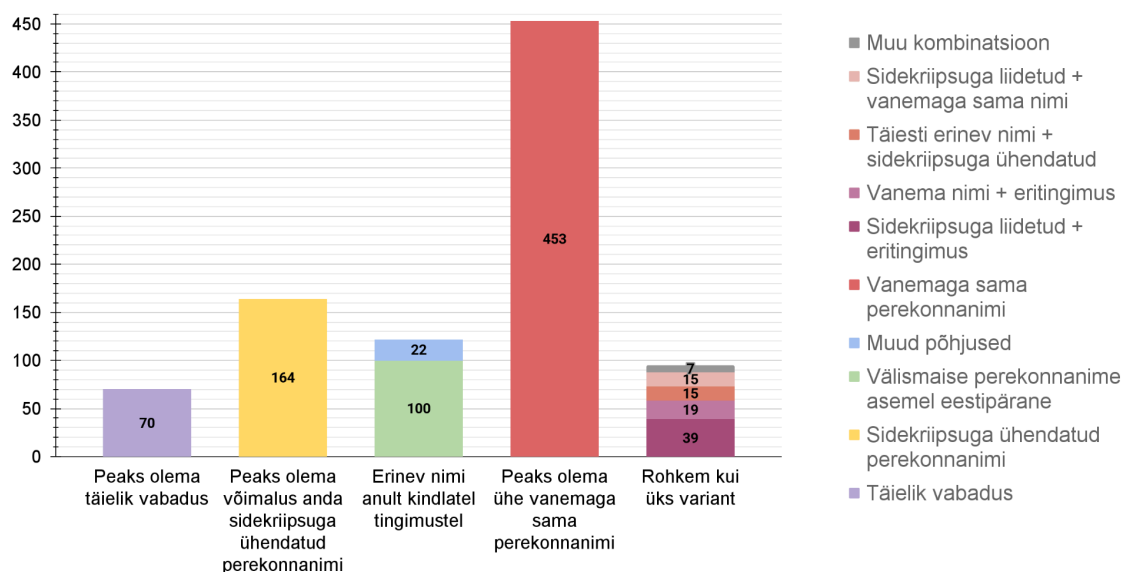
Nagu eeldasime, oli vastus „lapse nimi peaks tulema emaliini pidi” populaarsem naiste seas, üllatav polnud ka see, et ükski mees seda ei valinud. Huvitaval kombel ei jagunenud vastused samamoodi valiku „lapse nimi peaks tulema isaliini pidi” puhul, kus võiks eeldada, et seda valisid ainult mehed, aga 6,6% naistest pooldas ka just isaliini pidi nime edasiandmist. See

võib tuleneda sellest, et selline traditsioon on Eestis juurdunud ja soovitakse pigem jätkata juba tuntud kombega. Mõne vastaja jaoks polnud probleem aga see, kumma vanema nime eelistada, vaid see, et puudub võimalus panna mõlema vanema nimi korraga. Selle küsimuse vabade vastuste seas mainiti kaks korda, et soovitakse võimalust panna lapsele sidekriipsuga ühendatult mõlema vanema perekonnanimed. Seda soovi mainiti veel kaks korda küsimustiku lõpus küsimuse „Kui Teil tekkis selle küsitlusega või nimede teemaga üldiselt veel mingisuguseid mõtteid, siis kirjutage need siia” all ja neli korda küsimuse „Kas Teil on nimeseaduse muutmise asjus ettepanekuid?” all.

5.1.12. Kas vanematel peaks olema õigus anda lapsele perekonnanimi, mis erineb nende enda perekonnanimedest?

Praeguse seaduse järgi saab lapsele perekonnanimeks valida vaid ühe vanema perekonnanime (Nimeseadus, 2023 & Tunnused, mille alusel perekonnanimesid käsitletakse ühise perekonnanimena, 2005). Selle küsimusega soovisime teada saada, kas Eestis võiks kehtida seadus, mis lubab lapsele nime pannes perekonnanime valides suuremat vabadust. Vastuste jagunemine on kujutatud joonisel 8.

Kas vanematel peaks olema õigus anda lapsele perekonnanimi, mis erineb nende enda perekonnanimedest?

Joonis 8. *Vastajate eelistused seoses lapsele vanematest erineva perekonnanime andmisega*

63,8% vastanutest oli seisukohal, et laps peaks siiski kandma ühe vanema perekonnanime.

23,1% vastanutest pooldas võimalust anda lapsele sidekriipsuga ühendatud perekonnanimi, ühendades mõlema vanema perekonnanimed.

17,2% vastanutest oli seisukohal, et vanemate nimedest erineva perekonnanime andmine peaks olema lubatud vaid kindlatel tingimustel. Meie esitasime selle valikuvariandi järgmiselt: „Jah, aga ainult kindlatel tingimustel (nt muust rahvusest vanemad soovivad lapsele anda eestipärase perekonnanime)”, et aidata vastajatel mõista, mis võiksid need eriolukorrad olla. Suurem osa (81,8%) märkiski just juba ette antud näite selleks vajalikuks tingimuseks, miks lubada lapsele vanematest erineva perekonnanime panemist. Mõned vastanuist leidsid, et lapse perekonnanimi peaks olema tuletatud vanemate võõrapärasest nimest. Esile toodi ka, et võimalus peaks olema lubatud, kui vanemate perekonnanimed on halva tähenduse või kõlaga, raskesti hääldatavad või seotud negatiivse kuvandiga ning vanemad soovivad last sellise mõju eest kaitsta.

9,9% vastanutest arvas, et vanematel peaks olema täielik vabadus valida lapsele sobiv perekonnanimi, mis ei pea olema kummagi vanema perekonnanimi.

Kõigist vastanutest 13,4% pooldas korraga rohkem kui ühte varianti: 5,5% vastanutest pidas vastuvõetavaks nii sidekriipsuga liidetud vanemate perekonnanime andmist kui ka perekonnanime erinevuse lubamist kindlatel tingimustel; 2,7% oli seisukohal, et laps peaks kandma ühe vanema perekonnanime, kuid toetas ka tingimuslikku erinevust; 2,1% leidis, et lapsele peaks olema lubatud anda nii vanematest täiesti erinev perekonnanimi kui ka sidekriipsuga ühendatud vanemate perekonnanimi; 2,1% pooldas korraga nii sidekriipsuga nime kui ka seda, et laps kannaks vähemalt ühe vanema perekonnanime.

Kõigist vastajatest 41,5% pooldas vähemalt üht sellist perekonnanime valimise moodust, mis hetkel kehtiva nimeseaduse järgi võimalik ei ole, olgu selleks täielik vabadus lapsele erinev nimi anda, sidekriipsuga perekonnanimi või erineva nime lubamine kindlatel tingimustel. See

arv ei sisalda kattuvusi, iga vastaja on loetud ainult üks kord – isegi kui ta pooldas mitut lahendust korraga.

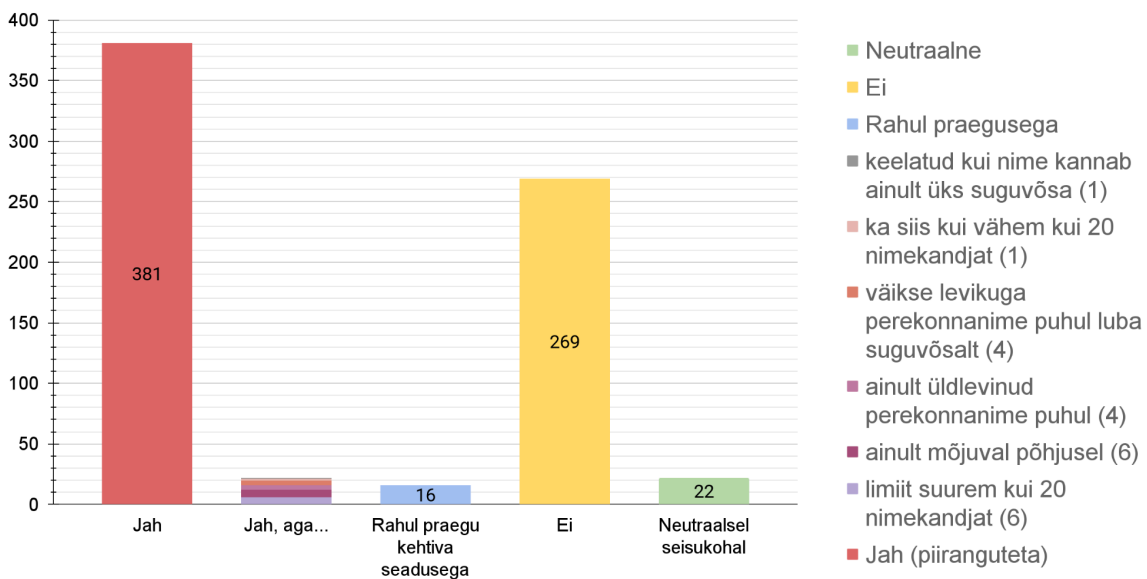
Vanuseliselt ja sooliselt suuri erinevusi vastustes ei esinenud.

Tulemustest selgus, et eestlased on selles küsimuses pigem konservatiivsed ja eelistavad ülekaalukalt, et lapse perekonnanimi oleks vähemalt ühe vanema omaga samasugune. Üks põhjus selleks võib olla see, et ühise nime puhul on lihtsam igapäevaelus toimetada, reisil käia ja ühine nimi muudab perekondlikud sidemed tihedamaks. Samas avaldas märkimisväärne osa vastajatest soovi võimaluseks anda lapsele sidekriipsuga liidetult mõlema vanema perekonnanimed. Nagu eelmises alajaotuses juba mainitud, toodi sama soov mitu korda välja ka küsimustiku lõpus kahe vaba vastusega küsimuste „Kui Teil tekkis selle küsitlusega või nimede teemaga üldiselt veel mingisuguseid mõtteid, siis kirjutage need siia” ja „Kas Teil on nimeseaduse muutmise asjus ettepanekuid?” all.

5.1.13. Kas perekonnanime muutes peaks olema lubatud võtta juba teistel isikutel kasutusel olev perekonnanimi, isegi kui inimene ise sinna suguvõsasse ei kuulu? (Praegu on see Eestis lubatud juhul, kui soovitud perekonnanime kannab rohkem kui 20 inimest.)

Praegune seadus lubab inimesel perekonnanime muutes võtta endale ka selline perekonnanimi, millega tal endal sidemeid pole, kui seda perekonnanime kannab Eestis rohkem kui kakskümmend inimest, kuid pole ka liiga sagedasti levinud (Nimeseadus, 2023 & Liiga laialdase kasutusega perekonnanimede loetelu, 2022). Seepärast uurisime, kuidas eestlased sellesse seadusesse ja just piirangusse, et peab olema üle kahekümne samanimelise inimese, suhtuvad. Vastuste jagunemine on kujutatud joonisel 9.

Kas perekonnanime muutes peaks olema lubatud võtta juba teistel isikutel kasutusel olev perekonnanimi, isegi kui inimene ise sinna suguvõsasse ei kuulu?

Joonis 9. Vastajate hinnang võimalusele võtta endale juba teistel isikutel kasutusel olev perekonnanimi

53,6% vastanutest arvas, et peaks olema lubatud võtta ka juba teistel isikutel kasutusel olev perekonnanimi ilma piiranguteta.

37,9% vastanutest arvas, et see ei tohiks lubatud olla.

3,1% vastanutest arvas, et perekonnanime muutes võiks olla lubatud võtta ka juba teistel isikutel kasutusel olevat perekonnanime vaid kindlatel tingimustel. Mõned vabades vastustes välja toodud tingimused olid järgmised: see võiks olla lubatud, kuid limiit võiks olla suurem kui 20 sellenimelist inimest; see võiks olla lubatud isegi siis, kui selle nime kandjaid on vähem kui 20; lubatud, kui on saadud nõusolek suguvõsalt (väikse levikuga perekonnanime puhul); lubatud, kui selle jaoks on mingi mõjuv põhjus, näiteks kui tegu on eellaste kantud nimega või kui selleks on mõni muu isiklik põhjendus; kui nime kannab rohkem kui 20 inimest, aga need inimesed kuuluvad kõik ühte suguvõssa, siis ei tohiks see lubatud olla. Tulemustest selgub, et igal inimesel on oma enda arusaam sellest, millised need erandid

oleksid ja ettepanekud on liiga vastuolulised, et neid saaks kasutada uue seaduse moodustamisel.

3,1% vastanutest oli neutraalsel seisukohal ning 2,3% oli praeguse seadusega rahul.

Vanuseliselt ja sooliselt suuri erinevusi vastustes ei esinenud.

Tulemustest selgus, et eestlased sooviksid perekonnanime muutes suuremat vabadust, eemaldades praegu kehtiva tingimuse, et samasuguse perekonnanimega inimesi peab Eestis olema üle kahekümne. Samas ei jää populaarsuselt eriti alla täiesti vastupidine arvamus, et sellise perekonnanime võtmine, millega inimene ise seotud ei ole, ei tohiks üldse lubatud olla. Vastumeelsuse üheks põhjuseks on soov säilitada oma perekonnanime maine ja ühtsustunne sugulaste vahel, mistõttu ei soovita, et n-ö võõras inimene nendega sama perekonnanime kannab, eriti vähe levinud perekonnanimede puhul.

5.2. Intervjuud

5.2.1. Intervjuu siseministeeriumi nõunikuga

56,2% küsimustikule vastanutest arvas, et Eestis peaks abielludes olema lubatud võtta uus perekonnanimi, mida kumbki abiellujatest varem ei kandnud. Sellega seoses küsisime siseministeeriumi nõunikult, kas ka temal on oma töös tulnud ette sellealaseid küsimusi. Ekspert tõdes, et Eestis on viise uue perekonnanime leiutamiseks leitud küll ning tõi näiteks kahe olemasoleva nime kokkusulutamise nii, et nendest moodustub siiski üks terviklik sõna. Sellega seoses küsisime veel eksperdilt, kas ta peab tõenäoliseks, et perekonnanime traditsioon Eestis kunagi muutub, näiteks sidekriipsuga perekonnanimede kasutusele võtmise kaudu – küsitluse vastajatest 23,1% arvas, et selline võimalus peaks lubatud olema. Ekspert ütles, et kaheosalisi perekonnanimesid Eestis ei soosita, sest see läheks vastuollu kohaliku nimekultuuriga ning Eesti nimed peaksid siiski järgima meie keelekasutust.

Küsimustikus küsisime vastajatelt ka ettepanekuid selle osas, mida peaks nimeseaduses muutma. Kaks vastajat tõid välja, et seadus peaks kontrollima seda, et kriminaalkorras

karistatud isikud ei tohiks saada enda identiteeti läbi nimevahetuse varjata. Ekspert kommenteeris selle teema kohta, et tegelikult eksisteerib kokkulepe, mille kohaselt ei tohi teatud kuritegude puhul nime muutmise võimalus lubada isikul oma minevikku varjata ja kuigi seaduses vastav säte veel puudub, lükatakse sellistel juhtudel nime muutmise soov tagasi. Veel ütles nõunik, et hetkel on töös seadusemuudatus, mis selle piirangu ametlikult seadusesse viiks.

17,2% küsimustikule vastanutest leidis, et lapsele vanematest erineva perekonnanime andmine peaks olema lubatud ainult teatud tingimustel. Selle valiku selgitamiseks pakkusime näitena juhtumi, kus muust rahvusest vanemad soovivad lapsele anda eestipärase perekonnanime. Enamik vastajatest (81,8%) nõustuski, et selline olukord on üks põhjendatud tingimus erineva perekonnanime lubamiseks. Siseministeeriumi nõunik ütles selle peale, et tema kogemusele tuginedes soovivad välismaalased enamasti oma nimepärandi tegelikult säilitada, ega otsi üldiselt võimalusi lapsele eestipärase nime panemiseks. Eestis kehtib reegel, mille kohaselt saab laps üldjuhul vanema perekonnanime ning suvalise eestipärase perekonnanime andmist ei võimaldata. Siiski on eksperdil tulnud ette juhtumeid, kus vene nimega Eesti kodanikud soovivad oma lapsele eestipärast nime.

Kui küsisime küsimustikus, kuidas suhtutakse Eestis levinud traditsiooni, mille järgi antakse lapsele isa perekonnanimi, siis 85,9% vastanutest arvas, et nii ema- kui ka isaliini pandavad nimed on võrdselt aktsepteeritavad ning tähtis on vanemate enda valik. 9 naissoost vastajat tõi välja ka selle, et isaliini pidi tulevad perekonnanimed on aegunud traditsioon ning pooldasid seda, et perekonnanimi peaks lapsele tulema hoopis emaliini pidi. Sel teemal eksperdiga vesteldes tõi ta välja, et inimestel on tihti ekslik mulje, et isaliini pidi perekonnanime saamine on seadusest tulenev nõue ning tegelikult võimaldab seadus vanemate kokkuleppel anda lapsele ka ema nimi. Sellest hoolimata järgib ühiskond pigem isapoolset traditsiooni – perekonnanime määramine toimub läbi e-keskkonna, kus info muu võimaluse kohta ei pruugi vanemateni jõuda.

Eesti nimeseaduses on hetkel punkt, mis keelab panna soole mittevastavat eesnime. 39,3% küsimustikule vastanutest arvas, et selline nõue tuleks ära kaotada. Eksperdiga sel teemal vesteldes tõi ta välja, et Eestis võib soole mittevastavat nime anda vaid mõjuval põhjusel – tüüpiline olukord hõlmab soo muutmise protsessi. Selliseid taotlusi esitatakse ka alaealiste kohta ja neid juhtumeid käsitletakse nõuniku sõnul eriti tõsiselt.

Küsisime küsimustikus, kas inimestel on näiteid, kus kellegi nimi langeb kokku mõne üldtuntud isiku omaga hoolimata sellest, et nimeseadus seda keelab. Kuigi enamik vastajatest selliseid isikuid ei tundnud, vastas väike osa (18 inimest), et nad teavad selliseid juhtumeid. Ekspertiintervjuu käigus saime teada, et kuigi seadus justkui sellist asja piirab, ei ole see praktikas rakendatav. Põhjus seisneb selles, et puudub selge loetelu üldtuntud nimedest ning kuulsus on väga subjektiivne, mistõttu vaadatakse sellest nõudest ka reeglina mööda.

Rääkides tavatutest nimedest tuli küsimustiku vastustest esile, et 41,3% meessoost vastajatest ja 33,5% naissoost vastajatest oli kohanud tavatuid nimesid, mis peaksid teoorias seadusega keelatud olema. Toodi välja selliseid nimesid nagu näiteks Tag Candalf, Shrek ja Pirtzephooone. Ekspert ütles selle peale, et tavatute nimede lubamine sõltub alati kontekstist ja lapse huvidest ning vanema isiklik soov ei tohiks siinkohal olla peamine kriteerium. Vajadusel on ametnikud valmis ka vanematele nimevaliku mõjusid selgitama – näiteks nimi Marihuaana on tehniliselt lubatud, aga võib siiski praktikas tagasi lükatud saada.

Viimaseks küsisime siseministeeriumi nõunikult levinumaid probleeme ja korduma kippuvaid küsimusi seoses nimepanekuga. Ekspert ütles, et levinuim probleem on see, et üks vanem soovib lapse perekonnanime pärast lahutust muuta, aga teine vanem ei anna selleks nõusolekut. Üldtuntuim lahendus on sel puhul kohtu poole pöördumine. Samuti pöördatakse ministeeriumi poole sageli sooviga anda lapsele mõlema vanema perekonnanimed, aga Eesti seadus seda siiski ei luba.

5.2.2. Intervjuu Tallinna Perekonnaseisuameti perekonnaseisutoimingute osakonna spetsialistiga

Intervjuu käigus väljendas ekspert mitmeid seisukohti seoses nimeseaduse ja nime muutmise regulatsioonidega Eestis. Üldiselt näitas intervjuu, et eksperdi arvamused olid kooskõlas kodanike poolt väljendatud mõtetega teatud teemadel, kuid esines ka erinevusi.

Eksperti seisukoht, et lapsele erineva perekonnanime andmine võib tulevikus kaalumise alla tulla, leidis kinnitust küsimustikule vastanute hulgas, kellest mitmed väljendasid sarnast soovi. Samas, eksperdi rõhutatud praktiline lähenemine nimevahetuse regulatsioonide kehtima jäämisele, eriti kriminaalkorras karistatud isikute osas, ei leidnud kodanike hulgas nii laialdast toetust.

Eksperdi sõnul soole mitte vastava nime paneku teema Eestis praegu otseselt puudub. Küsimustiku põhjal tuli välja, et 51,5% vastanutest eelistab selle nõude jäämist, mistõttu pole ka seadusandlikul organil ajendit määruse muutmiseks.

Kuigi eksperdi teadmised ja seisukohad olid olulised ja informatiivsed, peegeldasid kodanike küsimustiku vastused laiemat huvi ja mitmekesisust seoses nimede andmise ja muutmise regulatsioonidega Eestis.

5.2.3. Intervjuu Tallinna Perekonnaseisumeti perekonnaseisutoimingute osakonna peaspetsialistiga

Intervjuus selgus, et kuigi inimesed soovivad uusi perekonnanimesid, on seadus piirav. Praktikas lahendatakse see nime muutmise kaudu enne abielu registreerimist. See seletab, miks 56,2% küsitlusele vastanutest toetas ideed, et abiellumisel peaks saama võtta uue, mitte kummagi abikaasa senise perekonnanime.

Rääkides lapsele täiesti erineva perekonnanime andmisest rõhutab, et seadus on selles osas avatud ja võimaldab erandeid, eriti välisriigi kodanike puhul. See praktika on muutumas sagedasemaks, kus soovitakse lapsele eestipärast perekonnanime anda. Küsimustikust näeme, et seda toetab 17,2% vastanute arvamust, et erineva perekonnanime andmine peaks olema lubatud teatud tingimustel, nagu kui vanemad on muudest rahvustest.

Uurisime ka arvamust kriminaalse taustaga inimeste nimevahetuse võimaluste kohta. Ametnik selgitas, et praegu on nimevahetus võimalik, kui see ei ole vabalt valitud nimi. Tulevikus loodetakse karmimaid piiranguid, eriti raskete kuritegude puhul. Praktikas on juhtumeid, kus ühiskond on nõrдинud, kui kurjategija saab nime vahetada. Nimeseaduse vastuvõtmise ajal (2005a) oli seadus karmim, kuid leiti, et see võis kujutada topeltkaristust. Kahe küsimustikule vastaja soov seadust karmistada leiab intervjuus kinnitust ja selgitust, et teema on päevakorraline.

Soole mitte vastavaid nimesid ei tule praktiliselt üldse ette laste sündimisega seonduvatel juhtumitel. Ametnik selgitab, et erandjuhul antakse soole mittevastavaid eesnimesid, eriti soo muutmise protsessi ajal. See annab psühholoogilist leevendust, kuna soovahetusprotsess võib kesta mitu aastat. Nime vahetav isik saab elu jätkata talle mugavama nimega tänu nime muutmisele. Küsimustikust nägime, et 39,3% vastajat avaldavad soovi kaotada soole mittevastavate nimede keeld.

Uurisime ametnikult ka üldtuntud isiku nime andmise kohta. Ametnik kinnitab, et seadus keelab üldtuntud isiku nime andmise, kuid piiri määratlemine on ametnike tunnetuse küsimus. Ametnik juhtis naljatledes tähelepanu, et tänapäeva ühiskonnas on kuulsus nii kiirelt muutuv tänu sotsiaalmeediale. See selgitab, miks vähesed (18) vastajad teadsid selliseid juhtumeid, kuna seadust rakendatakse pigem subjektiivselt.

Nimeseadus lubab topeltnime vaid abielu kaudu ja ühele abiellujale. Soov topeltnime lapsele anda on kasvanud, kuid seadus ei luba seda. Arutlesime intervjuu käigus, et kui topeltnimed oleksid lastele lubatud, tekiks olukord kus iga järgneva generatsiooni perekonnanimed hakkaksid pikenema. Samas aga saab ametnik sellisest soovist aru, kuna vabaabielusid on palju. 23,1% vastanutest pooldas võimalust anda lapsele sidekriipsuga ühendatud perekonnanimi, ühendades mõlema vanema perekonnanimed.

Lisaaruteluna rääkisime haruldaste perekonnanimedega kaitsmistes, kus ametnik tõstatab kodanike mure haruldaste nime võtmise pärast võõraste poolt ja ühiskonna ootuse nende nime kaitseks. Lisaküsimuse arutelu toob välja teema, mida avalikkus peab oluliseks, kuid mida seadus väga detailselt ei reguleeri, ainus piirang on see, et perekonnanimi peab olema vähemalt 20 inimesel. 3,1% vastanutest arvas, et uut perekonnanime võiks võtta eritingimustel, näiteks kui suguvõsa on nõus sellega, just juhul, kui nime kannab vähem kui 20 inimest.

Kokkuvõttes tuli intervjuust välja, et nimeseadus puudutab inimesi väga isiklikul ja emotsionaalsel tasandil. Kuigi ametnikud järgivad seadust, tunnevad nad sageli ühiskonna ootusi ja survet ning näevad, et mõningaid aspekte võiks paindlikumaks muuta või selgemalt reguleerida.

5.2.4. Intervjuu Tallinna lähivalla vallavalitsuse rahvastikuregistri pidajaga

Me küsisime küsimustikus, kas Eestis võiks vanematel olla õigus anda lapsele perekonnanimi, mis erineb nende enda perekonnanimedest. Küsitlusest selgus, et kuigi 63,8% vastanutest pooldab lapsele nime pannes ühe vanemaga samasuguse perekonnanime panemist, soovis suur hulk vastajaid (23,1%) ka hetkel puuduvat võimalust panna lapsele mõlema vanema sidekriipsuga ühendatud perekonnanimed ning 9,9% vastanutest sooviks täielikku vabadust. Rahvastikuregistri pidaja rõhutas, et perekonnanimi sümboliseerib perekondlikku sidet, mistõttu ei poolda ta lapsele vanematest erineva perekonnanime andmist. Ta tõi ka välja, et juhul kui vanemad tõesti soovivad lapsele teistsugust nime kui isa

nimi (nt vähem nimesid), peab isa esmalt oma nime muutma. Samuti ütles ta, et ei pea sidekriipsuga nimede kasutamist tõenäoliseks, kuna trend liigub pigem lühemate nimede suunas.

Meie küsimuste „Kui Teil tekkis selle küsitlusega või nimede teemaga üldiselt veel mingisuguseid mõtteid, siis kirjutage need siia” ja „Kas Teil on nimeseaduse muutmise asjus ettepanekuid?” vabade vastuste all jäid silma vastused, kus inimesed mainisid, et sooviksid, et kriminaalkorras karistatud inimesed ei saaks nime muutes enda identiteeti uue nime taha varjata. Seda sooviti just raske kuritöö toime pannud inimeste puhul. Registripidaja arvates ei tohiks inimest karistada topelt — kui inimene on oma karistuse kandnud, peaks tal olema võimalus uus algus saada. Inimesed ei peaks aga muretsema, kuna isikukood jääb samaks ja võimaldab isiku tuvastamist. Sellega seoses tuli põgusalt jutuks ka seksuaalkurjategijate registri loomine, mis küll 2019. aastal päevakorda tõusis, aga pole Eestis seni teostatud.

Rootsi nimeseadust uurides saime teada, et neil puudub eesnime pannes tingimus, et nimi peab vastama nimekandja soole (Lag (2016:1013) om personnamn). Seetõttu küsisime eestlastelt, kas tänapäeval peaks meie seaduses endiselt kehtima punkt, mis nõuab nime vastavust soole või peaksime selle oma naaberriigi kombel seadusest välja jätma. Vastustest selgus, et 39,3% vastanutest pooldaks sellise klausli eemaldamist. Küsisime rahvastikuregistri pidajalt, kuidas tema sellesse suhtub. Saadud vastus oli natuke umbmäärane, kuna valla ametnik ütles, et nimeseadus ei ütle otseselt, mida ei tohi, vaid mida võib, mistõttu on soole mittevastavate nimede andmine seaduslikult võimalik, kui nimel pole võõrtähti ega muid välistavaid tunnuseid. Sellest jäi mulje, nagu meie seaduses polekski nime ja nimekandja sooline vastavus nõutud.

Kuna hetkel kehtivas nimeseaduses on kirjas, et eesnimeks ei või anda üldtuntud isikunimena kasutatavat nime, küsisime inimestelt, kas nad sellest hoolimata teavad kedagi, kelle nimi on selle paragrahvi vastuolus. Näiteid toodi selle küsimuse all vähe ja paljud vastajad ei saanud täpselt aru, mida see seadus tähendab ja millised ikkagi on üldtuntud nimed. See seadus ei jäänud segaseks ainult tavakodanikele. Ka vallavalitsuse rahvastikuregistri pidaja mõonab, et seaduses puudub täpne piiritletus ning kuulsus on tihti ajutine. Seetõttu ei pea registripidaja kuulsate isikute nimede kasutamist probleemiks tuues näiteks nime Mart Sander – nimi ei ole keelatud, kui perekonnanimi ja eesnimi eraldi on tavalised.

Oma küsimustikus küsisime inimeste arvamust Eestis levinud traditsioonist lapsele perekonnanime pannes eelistada isa perekonnanime. 85,9% vastanutest arvas, et tähtis on vanemate arvamus ja nii ema kui ka isa perekonnanimi on võrdselt head. Sellest hoolimata pannakse ema perekonnanimi lapsele harva. Rahvastikuregistri pidaja mainis, et tema vallas on isaliini perekonnanime andmise kõrvale tõusnud ka ema nime kasutamine, kuid hetkel on selliseid juhte siiski vaid kolm kuni viis korda aastas.

Tallinna lähivalla vallavalitsuse ametnikku intervjuuerides läks jutt ka otseselt meie küsimustikku mitte puudutavatele teemadele. Näiteks küsisime, kuidas mõjutab eestlaste nime panekut globaliseerumine ja kokkupuude teiste kultuuridega. Rahvastikuregistri pidaja ütles, et globaalsus ja inimeste pidev liikumine riikide vahel kindlasti soosivad rahvusvahelisi nimesid. Seepärast ütleb ta, et mõningaid tähti, nagu näiteks täpitähti, on hakatud vältima, et välismaal lihtsamalt hakkama saada. Ametniku meelest on tore, et siseministeerium rikastab Eestis kasutusel olevate nimede hulka, kui puuduvad keelatud kombinatsioonid.

Samuti küsisime nime Rögabert kohta, nimelt on paljudele eestlastele jäänud mulje, et selline nimi tõesti kellelgi on ja sellele viidatakse tihti, kui kõne alla tulevad tavatud nimed. Tallinna lähivalla rahvastikuregistri pidaja kinnitas meile, et nimel Rögabert tõesti tegelikku kasutajat ei ole, kuid legend on populaarne. Tema sõnul levivad sellised nimemüüdid inimeste seas kiiresti, eriti kui need on kõlalt kummalised.

Veel küsisime vallavalitsuse ametnikult, milliste küsimuste või muredega inimesed tema poole enim pöörduvad. Registripidaja ütles, et teda üllatab, kui tihti tehakse interneti kaudu nimepäringuid ka täiesti tavaliste nimede kohta.

Me soovisime veel teada, kui tihti tuleb Tallinna lähivalla rahvastikuregistri pidajal ette seda, et on vaja kellegi nime panemise või muutmise taotlus tagasi lükata. Ta ütles, et 15 aasta jooksul on olnud vaid üks juhtum, kus nime muutmise avaldus tagasi lükati. Tihemini on tulnud nimetaotlused suunata komisjonile. Ta seletas, et probleemid tekivad sageli keeleliste nüanssidega, näiteks soov I-tähe asemel kasutada Y-tähte. Samas ütles ta, et Eestis on nimepanek küllaltki lihtne – kui see nimi on juba rahvastikuregistris olemas, siis probleeme ei teki.

Lõpetuseks küsisime ametniku arvamust hetkel kehtivast seadusest ning kas tal endal oleks mingeid soovitusi seaduse muutmiseks. Vallavalitsuse rahvastikuregistri pidaja hinnangul on hetkel kehtiv nimeseadus üsnagi mõistlik. Ainsa pahena tõi ta välja selle, et tihti peab vald vastutama otsuste eest, mille teeb riik. Ta tõi näiteks Y-tähega nime juhtumi, kus vanemad soovisid lapsele nimeks panna Nelery, ja mis tõi kaasa kohtuvaidluse, kus kohus lubas nime, kuigi komisjon oli vastu. Vald saatis nime komisjoni otsustamiseks. Nii tekib olukordi, kus kulud peab katma vald, kuigi otsuse teeb riik. Kokkuvõttes suhtub registripidaja nimeseadusesse pragmaatiliselt: seadus on küllaltki paindlik, kuid kõik olukorrad ei saagi seadusega reguleeritud olla. Paljuski tuleb loota inimeste mõistlikule käitumisele.

6. Projekti tegevuskava

Tegevuste nimetus ja lühikirjeldus	Toimumise aeg	Sidusgrupp	Vastutav isik või rühm
Kohtumised ja arutelud juhendajatega	Veebruar–mai (12 korda)		Kõik
Esialgsete mõtete ja ideede jagamine; rühmade moodustamine	Veebruar		Kõik (Rühmajuhid: Hanna Kristiina Anteploon, Liisa Vaigla)
Esmase küsimustiku koostamine	Veebruar		Nimeseaduse rühm, perekonnanimede rühm
Uuendatud küsimustik (katsetamine testrühma peal)	Märts	Testrühm (30 inimest)	Kõik
Vaheettekande koostamine	Märts		Nimeseaduse rühm, perekonnanimede rühm
Vahenädala ettekanne	Märts		Nimeseaduse rühm, perekonnanimede rühm
Küsimustiku läbiviimine	Märts–aprill	Vabatahtlikud vastajad (kokku 710)	Kõik
Intervjuu küsimuste koostamine	Aprill		Kõik

Ekspertintervjuud	Aprill	Ekspertidid (Tallinna Perekonnaseisusamet, siseministeerium, Tallinna lähivalla vallavalitsus)	Hanna Kristiina Anteploon, Nette Junkur, Gilleke Kalev, Kaisa Selirand, Sigrid Vaatmann
Küsimustiku vastuste analüüs	Aprill		Eva Ratas, Heidy Murula, Liis Kaar, Liisa Vaigla, Elisabeth Värno, Britta Bötcher, Aaron Sirkel, Kaisa Selirand
Intervjuude transkribeerimine ja vastuste analüüs	Aprill		Hanna Kristiina Anteploon, Nette Junkur, Gilleke Kalev, Kaisa Selirand, Sigrid Vaatmann
Teoreetilise materjali läbitöötamine	Aprill–mai		Kõik
Portfoolio ja esitluse koostamine	Aprill–mai		Kõik
Lõpuettekanne	Mai		Kõik
Refleksioon	Mai		Igaüks individuaalselt
Töö tutvustus nimekomisjonile	Juuni	Nimekomisjon	Aaron Sirkel, Hanna Kristiina Anteploon
Artikkel	Juuni–	Kõik huvilised	Nette Junkur, Aaron Sirkel, Liis Kaar, Elisabeth Värno

7. Kommunikatsioon sidusrühma(de)le

Soovime projekti tulemusi jagada nii teadusringkondades kui ka avalikkusega, et tekitada isikunimedele ja nimeseaduse teemadel laiemat arutelu.

Peamine sidusrühm on siseministeeriumi isikunimekomisjon, kellele anname tulemustest põhjaliku ülevaate juuni alguses toimuval töökoosolekul. Projekt on aga juba pakkunud väärtuslikku sisendit seadusandlikele aruteludele ja nimepoliitika kujundamisele: küsimustiku

tulemusi on siseministeeriumis kasutatud uue nimeseaduse vajaduse tõestamiseks ja ühiskonna hoiakute näitamiseks.

Teine oluline väljund on teemakohane artikkel – mille kirjutame pärast õppeaasta lõppu –, mis võiks ilmuda justiitsministeeriumi ajakirjas Õiguskeel ja populaarteaduslikus keeleajakirjas Oma Keel. Niimoodi saavad meie uurimuse tulemustega tutvuda kõik huvilised.

Projekt mõjutab ka keeleteadlasi ja onomastikuid, kellele uurimistulemused annavad uusi teadmisi isikunimede arengust, nende kultuurilistest ja ajaloolistest seostest ning globaliseerumise mõjust nimedele.

Samuti on üks sidusrühm Eesti elanikkond, kuna uurisime nende suhtumist nimedesse ja nimeseadusesse ning kaasasime töösse ka oma ala eksperdid. Nii-öelda tavainimesed on ühteaegu nii uuritavad kui ka potentsiaalsed kasusaajad, kuna projekti tulemused võivad mõjutada tulevasi nimekasutuse regulatsioone. Küsimustiku täitmise käigus soovi avaldanud saavad uurimusliku osa kokkuvõtte e-posti.

Lisaks saavad haridus- ja teadusasutused kasutada projekti tulemusi õppetöös, pakkudes kasulikku materjali sotsioloogia, keele- ja kultuuriuuringute ning õigusteaduse valdkondades.

Kasutatud allikad

Kasutatud normatiivaktid

1. Nimeseadus, RT I, 06.07.2023, 57
2. Tunnused, mille alusel perekonnanimesid käsitatakse ühise perekonnanimena, RTL 2005, 33, 472
3. Liiga laialdase kasutusega perekonnanimede loetelu, RT I, 26.11.2022, 4
4. Etu- ja sukunimilaki 946/2017
<https://www.finlex.fi/api/media/statute-foreign-language-translation/54311/mainPdf/main.pdf?timestamp=2017-12-19T00%3A00%3A00.000Z>
5. Lag (2016:1013) om personnamn
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20161013-om-personnamn_sfs-2016-1013/

Kasutatud kirjandus

6. Hough, C. (Ed.). (2016). The Oxford handbook of names and naming. Oxford University Press.
7. M. Beilmann. Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas. Küsimustiku koostamine. Tartu Ülikool. Kättesaadav: <https://samm.ut.ee/kusimustiku-koostamine/>
8. Creswell, J. W. (2014). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches (4th ed.)
9. Kail, K., Mitt, K., Kuhi, G., Pärna, H., Rannula, K., & Koppel, M. (2022). Eesnime muutmise põhjustest. Õiguskeel, 2022(4)
10. Sarevet, I. (2016). Nimeseadusest Eestis. Õiguskeel
11. Eelnõude infosüsteemi arhiivi toimik 03-0287 – Isikunimeseaduse eelnõu, seletuskiri seisuga 11.03.2004.
12. Nimeseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, 2010.
Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/oigusuudised/eelvaadeSeadusUudis/608>

Lisad

Lisa 1: Küsimustik “Nimeseadus Eestis: kas ja kui palju peaks riik nimevalikut reguleerima?”
Kättesaadav: https://docs.google.com/forms/d/1A11NMcg8eErlzZJaOwYRFaK_P_ATmeigqjo nezGmPcY/edit

Lisa 2: Intervjuu kava

Intervjuu tüüp: poolstruktureeritud intervjuu; individuaalintervjuu; eksperdiintervjuu

Ettevalmistatud küsimused

1. Meie küsimustiku vastustest saame selgelt välja lugeda inimeste soovi saada abielludes võtta täiesti uus perekonnanimi.
 - 1.1. Kas ka Teie olete oma töös saanud nt küsimusi, et miks see pole Eestis võimalik?
 - 1.2. Kui jah, kas seda tuleb ette pigem harva või tihti?
 - 1.3. Mis on Teie vaates põhjus, miks see Eestis (veel) lubatud pole?
 - 1.4. Mida Teie sellisest võimalusest arvate?
2. Me küsisime oma küsimustikus: "Kas vanematel peaks olema õigus anda lapsele perekonnanimi, mis erineb nende enda perekonnanimedest?" Vastustes toodi mitmel korral välja, et selline võimalus võiks olla välismaalastest vanematel, kes soovivad oma lapsele panna eestipärast nime.
 - 2.1. Kas Te näete, et see võiks lähitulevikus seadusega lubatud olla?
 - 2.2. Kas Teie olete kokku puutunud vanematega, kes sooviksid oma lapsele erinevat perekonnanime?
 - 2.3. Kui tihti sellise sooviga Teie poole pöördutakse?
3. Küsimustikule vastajad leidsid, et nimeseadus peaks kaitsma selle eest, et kriminaalkorras karistatud isikud ei saaks end nimevahetuse varjus peita.
 - 3.1. Miks seadus seda praegu lubab?
 - 3.2. Kas on lootust, et selline asi keelatakse tulevikus ära?
4. Meie küsimustiku vastustest selgus, et vastajatel on isiklikke näiteid inimestest, kelle nimi ei vasta nende soole
 - 4.1. Kuidas on võimalik, et selliseid juhtumeid eksisteerib, hoolimata nimeseaduse nõudest?

4.2. Millistel tingimustel tehakse erandeid?

5. Nimeseadus keelab eesnimena kasutada üldtuntud isikunimena kasutatavat nime või selle lühendatud kuju, üldtuntud autori nime või teenistusnime.

5.1. Mida selle punkti all mõista (eriti Eesti tingimustes, kus tuntus on sageli pigem viie minuti kuulsus)?

6. Küsimustiku vastustest tuli välja, et mõned vastajad peavad problemaatiliseks, et perekonnanimi määratakse lapsele automaatselt just isaliini pidi.

6.1. Kui tõenäoliseks peate võimalust, et perekonnanime traditsioon Eestis kunagi muutub, näiteks sidekriipsuga perekonnanimede kasutusele võtmise kaudu vms?

Varuküsimused

- Kas Teil on mõni meeldejääv juhtum, kui mõtlesite ka ise, et miks seadus midagi keelab? Või vastupidi, miks on selline asi lubatud?
- Millised on mõned peamised korduma kippuvad küsimused, mis inimestel nime muutmise või lapsele nime panekuga seoses tekivad? Kuidas Te neile tavaliselt vastate / probleemi lahendate?
- Nimeseadus keelab ilma mõjuva põhjuseta tavatute eesnimede andmise, kuid tänapäeval on see muutumas üha suuremaks trendiks ja tavatuid nimesid antakse järjest rohkem. Kust see piir siis tõmmatakse? Millal on nimi liiga tavatu, et seda seaduslikult lubada?
- Kuidas suhtute võõrapärase kirja- ja sõnastiku rahvusvahelistesse nimedesse, mis on Eestis aina populaarsemaks muutumas? Kas selliste nimede kasvav trend muudab nimeseaduse tõlgendamist või seab küsimusi seoses kohaliku kultuuri ja traditsioonidega?